

Sygn. akt IV U 164/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

21 lipca 2021 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Sławomir Matusiak

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Wawrzyniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 lipca 2021 roku w Sieradzu

odwołania T. B.

od dwóch decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.:

- z 9 grudnia 2020 r. Nr (...)
- z 2 marca 2021 r. Nr (...)

w sprawie T. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o zwrot renty socjalnej

1. zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z dnia 2 marca 2021 r., Nr (...) w ten sposób, że zobowiązuje T. B. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 grudnia 2019 roku do 30 listopada 2020 roku;
2. oddala odwołanie w pozostałym zakresie;
3. znosi wzajemnie koszty procesu.

Sygn.akt IV U 164/21

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 09.12.2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że T. B. pobrał nienależnie świadczenia za okres od 01.12.2017 r. do 30.11.2020 r. w łącznej kwocie 40.683,29 zł z tytułu renty socjalnej, jednocześnie zobowiązując ubezpieczonego do zwrotu ww. świadczeń wskazując, że renta socjalna nie przysługuje za okres odbywania kary pozbawienia wolności.

W odwołaniu od decyzji organu rentowego T. B. podniósł, że od kilkunastu lat jest uprawniony do renty socjalnej. Odwołujący wskazał, że w grudniu 2017 r. został osadzony w Zakładzie karnym w S., skąd był dowożony na badania przed organami lekarskimi ZUS. Organ rentowy miał zatem wiedzę, że wnioskodawca jest pozbawiony wolności, a jednocześnie żaden z pracowników organu nie przekazał wnioskodawcy informacji o braku uprawnień do pobierania świadczenia w czasie odbywania takiej kary. T. B. zwracając również uwagę na wynikający z art. 8 ust.2 o rencie socjalnej obowiązek dyrektora zakładu karnego powiadamiania organów rentowych o tymczasowym aresztowaniu lub

odbywaniu kary pozbawienia wolności zaznaczył, że nie może ponosić negatywnych konsekwencji zaniechań ze strony administracji zakładu karnego oraz organu rentowego.

Po wniesieniu odwołania organ rentowy wydał w dniu 02.03.2021 r. decyzję stwierdzającą, że T. B. pobrał nienależnie świadczenia za okres od 01.11.2019 r. do 30.11.2020 r. w łącznej kwocie 16.400 zł z tytułu renty socjalnej, zobowiązując świadczeniobiorcę do zwrotu tej kwoty. Decyzja ta jednocześnie uchylała wydana w tym przedmiocie decyzję z 09.12.2020 r.

Odwołanie od decyzji organu rentowego z 02.03.2021 r. złożył pełnomocnik T. B. przytaczając argumenty powołane w uzasadnieniu odwołania od decyzji z 09.12.2020 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przytaczając treść przepisów art. 138 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS zwrócił uwagę, że T. B. od czerwca 2005 r. był uprawniony do renty socjalnej; prawo do tego świadczenia było mu przedłużane kolejnymi decyzjami organu. Każda decyzja zawierała pouczenie o tym, że renta socjalna nie przysługuje osobie tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności. We wniosku o rentę socjalną z dnia 20.11.2017 r. T. B. powiadomił o fakcie przebywania w zakładzie karnym; jednostka penitencjarna powiadomiła zaś organ rentowy w dniu 06.11.2020 r. o odbywaniu przez ubezpieczonego kary pozbawienia wolności. W efekcie decyzją z 03.12.2020 r. wstrzymano T. B. wypłatę renty socjalnej od 01.12.2020 r.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

T. B., ur. (...), w dniu 28.06.2005 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wniosek o rentę socjalną. Decyzją z dnia 06.09.2005 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. przyznał T. B. rentę socjalną na okres od 01.06.2005 r. do 31.01.2007 r. Decyzja ta zawierała pouczenie, że renta socjalna nie przysługuje osobie tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, o obowiązku zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej i przesłankach uznania świadczenia za nienależnie pobrane. Kolejnymi decyzjami prawo do renty socjalnej przedłużano T. B. na okresy do: 31.10.2009 r.; 31.10.2011 r., 30.11.2012 r., 30.11.2014 r., 31.12.2017 r.; każda z decyzji przyznających prawo do świadczenia zawierała analogiczne pouczenia jak pierwsza decyzja przyznająca prawo do świadczenia. W dniu 20.11.2017 r. T. B. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek o ponowne ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy; wnioskodawca podał, że przebywa w Areszcie Śledczym w Z.. Decyzją z dnia 23.01.2018 r. przyznano T. B. prawo do renty socjalnej do 31.12.2020 r. W dniu 06.11.2020 r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wpłynęło pismo Dyrektora Zakładu Karnego w S. informujące, że T. B. przebywa w Zakładzie Karnym w S. a przewidywany termin końca kary to 29.05.2021 r. Decyzją z dnia 03.12.2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wstrzymał wypłatę renty socjalnej od 01.12.2020 r., tj. od najbliższego terminu płatności. Decyzją z dnia 09.12.2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że T. B. pobrał nienależnie świadczenia za okres od 01.12.2017 r. do 30.11.2020 r. w łącznej kwocie 40.683,29 zł z tytułu renty socjalnej, przy czym zobowiązał świadczeniobiorcę do zwrotu nienależnie pobranych kwot. Decyzją z dnia 02.03.2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. zobowiązał T. B. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 01.11.2019 r. do 30.11.2020 r. w łącznej kwocie 16.400 zł; decyzja ta uchylała wcześniejszą decyzję z 09.12.2020 r.

(wnioski, decyzje, informacja z ZK w aktach ZUS).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego, opartego na niekwestionowanych dokumentach zawartych w aktach organu rentowego, odwołanie T. B. co do zasady nie zasługuje na uwzględnienie i jako takie podlega oddaleniu. Stosownie do treści art. 8 ust. 1 i 2, ustawy o rencie socjalnej z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U.2020.1300 t.j.), renta socjalna nie przysługuje za okres tymczasowego aresztowania lub odbywania kary pozbawienia wolności, z zastrzeżeniem ustępu 1a (tj. w przypadku osób odbywających karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego). Osoba tymczasowo aresztowana lub odbywająca karę pozbawienia wolności jest

obowiązana niezwłocznie powiadomić właściwy organ wypłacający rentę socjalną o tymczasowym aresztowaniu lub o odbywaniu kary pozbawienia wolności. Obowiązek ten spoczywa również na dyrektorze aresztu lub zakładu karnego. Z kolei art. 15 pkt 1 powołanej ustawy stanowi, iż w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio, między innymi, art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z art. 138 ust. 1 - 2 i 4, ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2021.291 t.j. – dalej „ustawa emerytalna”), osoba która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Powyższe uregulowanie oznacza, że podstawą uznania świadczenia za nienależne jest zaistnienie okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenia prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Chodzi tu o okoliczności, które nie istniały w chwili przyznania świadczenia, natomiast powstały w czasie jego pobierania. Uwzględniając powyższe nie ulega wątpliwości Sąd Okręgowy, iż wypłacona wnioskodawcy renta socjalna za okres od 1 listopada 2019 r. do 30 listopada 2020 roku, była świadczeniem nienależnym. W całym tym okresie T. B. odbywał karę pozbawienia co oznacza, że za ten okres renta socjalna mu nie przysługiwała. Przepis art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej uzależnia zwrot świadczenia uznanego za nienależnie wypłacone od prawidłowego pouczenia o skutkach pobierania świadczenia bez podstawy prawnej. Bezspornym jest, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych pouczył T. B., iż prawo do renty nie przysługuje, między innymi, osobie tymczasowo aresztowanej czy też odbywającej karę pozbawienia wolności, gdyż stosowne pouczenia były zawarte w każdej decyzji przyznającej prawo do świadczenia rentowego. Pisemne pouczenie zawarte w dokumencie przesyłanym ubezpieczonemu wywołuje wszystkie skutki prawne, jakie ustawa wiąże z obowiązkiem odpowiedniego pouczenia, stąd też bez znaczenia jest powoływany przez odwołującego brak osobistego pouczenia, dokonanego przez pracownika organu. Skoro T. B. wiedział, iż w związku z pobytem w zakładzie karnym nie jest uprawniony do renty socjalnej, to brak jest jakichkolwiek podstaw prawnych do kwestionowania żądania zwrotu renty socjalnej i dlatego też na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzeczono jak w pkt 2 wyroku.

Organ rentowy uchylając decyzję z dnia 09.12.2020 r. przyznał, że wnioskodawca, składając wniosek o rentę socjalną w dniu 20.11.2017 r. zawiadomił organ rentowy o swoim tymczasowym aresztowaniu, zatem o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń. W konsekwencji żądanie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń zostało ograniczone do okresu od 01.11.2019 r. do 30.11.2020 r. Art. 138 ust.4 ustawy emerytalnej stanowi, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 kwietnia 2013 r. I UK 598/12 prawidłową wykładnią okresów za które można żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń na podstawie art. 138 ust. 4 u.e.r.f.u.s., jest wykładnia przyjmująca, iż okresy te obejmują czas do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia, a nie czas do wydania decyzji przez pozwanego. Ostatnia wypłata renty socjalnej dla T. B. miała miejsce w listopadzie 2020 r. Zatem stosownie do powołanego art. 138 ust. 4 ustawy emerytalnej, organ rentowy mógł zażądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres 12 miesięcy, podczas gdy decyzja z dnia 02.03.2021 r. obejmuje okres do 1 listopada 2019 r. do 30 listopada 2020 r., a więc 13 miesięcy. Mając zatem na względzie, że żądanie zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej przekracza okres 12 miesięcy, określony w cyt. przepisie ustawy emerytalnej, na

podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzeczono jak punkcie 1 wyroku. Na podstawie art. 100 k.p.c. orzeczono o wzajemnym zniesieniu kosztów procesu.